

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2012-10-02
Stockholm

Mål nr
M 9234-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen, dom 2011-10-21 i mål nr M 2039-09, se bilaga A

KLAGANDE

1. B I

2. H I

Adress som ovan

Ombud för båda: Advokat O W

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län

2. T W

SAKEN

Lagligförklaring av och tillstånd till pir på fastigheten X i Luleå kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens domslut.

Dok.Id 1022910

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B I och H I (makarna I) har yrkat bifall till såväl ansökan om lagligförklaring som ansökan om tillstånd.

Länsstyrelsen och **T W** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Makarna I har anfört bl.a. följande. De har inte varit medvetna om att genomförda åtgärder var tillståndspliktiga och har utgått ifrån att de efterhand ägt rätt att anpassa den ursprungliga, icke tillståndspliktiga, båtfartsanläggningen till ändrade naturförhållanden. De har utfört sådana åtgärder som omständigheterna krävt när piren kompletterats och därvid inte gjort den större eller mer omfattande än som erfordrats för bibehållande av dess funktion.

Under deras mångåriga innehav av fastigheten har det aldrig visats något allemansrättsligt intresse för vattenområdet där piren är belägen. Den aktuella delen av samhället Gammelstaden, som ligger nära älven, har en utpräglad privat karaktär och allemansrätten har därför inte någon praktisk betydelse inom vattenområdet. Strandskyddet bör därför inte tillmätas betydelse. Piren är till nytta för makarna I:s fastighet genom att underlätta för båtfart. Nyttan ska vägas mot de obefintliga eller i varje fall försumbara olägenheterna för allmänna intressen. Det finns fler pirar längs älven i närheten men inget tyder på att det kommer byggas ytterligare båtfartsanläggningar av något slag. Risken för upprepningseffekt måste därför anses så ringa att den inte ska påverka bedömningen på det sätt som skett i den överklagade domen.

Rivning av piren skulle innebära en betydande kapitalförstöring. Enligt tillfrågad entreprenör skulle det kosta 220 000 kr förutsatt att åtgärder för isförstärkning inte är nödvändiga. Rivning skulle påverka miljön negativt och föranleda domstolsprövning

med bl.a. miljökonsekvensbeskrivning och andra kostnadskrävande åtgärder. Sammantaget skulle rivning kunna komma att orsaka en ekonomisk skada i storleksordningen 600 000-700 000 kr.

Till stöd för sin talan har makarna I åberopat fotografier till styrkande av att strandskyddet inte är av intresse inom det område där piren är belägen.

Länsstyrelsen har vidhållit vad som anförts i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande tillägg. Det finns en beaktansvärd risk för en upprepningseffekt om klagandens yrkande skulle vinna bifall. Upprepningseffekten är inte begränsad till närområdet. Det råder enligt länsstyrelsen inte någon tvekan om att den aktuella piren tar i anspråk ett vattenområde som annars hade varit allemansrättsligt tillgängligt. Länsstyrelsen delar därför inte klagandenas uppfattning att strandskyddet inte bör tillmätas någon betydelse vid prövningen. Vid prövning i efterhand av en vattenanläggning som har uppförts i strid med gällande bestämmelser ska kostnaden för att riva ut anläggningen inte tillmätas någon betydelse.

T W har anfört bl.a. följande. Anläggningen är uppförd snett mot hans fastighet på ett sådant sätt att den går in på det område som han har rådighet över. Den fyra meters gräns som gäller har således vida överskridits. De bifogade bilderna representerar inte den allemansrättsliga tillgänglighet som finns såväl sommar- som vintertid. Piren privatiserar området. Hans familj har ägt fastigheten sedan år 1901 och har alltid haft fri insegling till strand, vattencirkulation och utsikt. Piren är vidare inte byggd på ett solitt och för miljön säkert sätt. Cirka fem kubikmeter fyllnadsmassor saknas i pirens ytterkant då de har eroderats ut i älven.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att konstruktionen av piren, såvitt gäller material och utformning, förändrats väsentligt under årens lopp. Det som tidigare var en öppen träanläggning med stor vattengenomsläpplighet är nu en massiv stenpir med begränsad genomsläpplighet. Påverkan på växtlighet, djurliv och bottenförhållanden är inte närmare utredda i målet. Det är uppenbart att piren påverkar såväl

vattenomsättning som vattenströmmar i närområdet vilket kan försämra livsbetingelserna för djur och växter i närliggande område i älven. Mark- och miljööverdomstolen anser vidare att stenpiren genom sin storlek och utformning har en viss privatiserande effekt. Den fördel som det innebär för makarna I att kunna lägga till med båt just vid den egna fastigheten får anses vara begränsad. Mark- och miljööverdomstolen anser därför vid en samlad bedömning, liksom mark- och miljödomstolen, att skadorna och olägenheterna överväger fördelarna. Ansökan om laglighetsförklaring respektive tillstånd kan således inte bifallas med pirens nuvarande utformning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2012-10-30

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, hovrättsråden Mikael Hagelroth, referent, och Peder Munck samt tekniska rådet Bengt Jonsson. Domen är enhällig.

Föredragande har varit Åsa Talvik.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-10-21
meddelad i
Umeå

Mål nr M 2039-09

SÖKANDE

1. B I

2. H I

Ombud för 1 och 2: Advokaten O W

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län

2. T W, i egenskap av ägare

till del av fastigheterna Y och XY

SAKEN

Lagligförklaring av och tillstånd till pir i Lule älv vid fastigheten X, Luleå kommun

Avrinningsområde: 9:1 (Lule älv)

Koordinater (SWEREF 99 TM): N= 7297444   E= 821920

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår ansökan om lagligförklaring för del av piren samt ansökan om tillstånd för resterande del av piren.

Mark- och miljödomstolen ändrar inte vad som genom beslut den 16 oktober 2009 bestämts om avgift för prövningen.

Dok.Id 140440

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

BAKGRUND

B I är lagfaren ägare till fastigheten X som ligger vid Lule älv. Vid fastighetens strand har B I och hennes make H I byggt en pir för båtvarsändamål.

Länsstyrelsen fattade den 7 mars 2008 beslut om utrivning av hela piren. I beslutet uttalade länsstyrelsen bl.a. att man bedömde att piren var att anse som tillståndspliktig verksamhet enligt vattenlagen respektive miljöbalken och då tillstånd, lagligförklaring, lov eller godkännande enligt äldre lagstiftning eller miljöbalken inte uppvisats borde B I och H I (makarna I) föreläggas att riva ut piren. Makarna I överklagade beslutet till miljödomstolen. Miljödomstolen gjorde samma bedömning som länsstyrelsen och ändrade det överklagade beslutet endast på så sätt att tiden då föreläggandet senast skulle vara fullgjort flyttades fram till den 31 augusti 2009 (dom den 12 december 2008 i mål M 840-08). Makarna I överklagade sedan domen till Miljööverdomstolen. Miljööverdomstolen beslutade den 16 mars 2009 att inte meddela prövningstillstånd varpå miljödomstolens dom vann laga kraft.

Makarna I har den 2 september 2009 inkommit till miljödomstolen med ansökan om lagligförklaring av piren. Efter det att miljödomstolen kungjort ansökan har länsstyrelsen i sitt yttrande över ansökan påpekat att myndigheten anser att det samråd som har skett har varit ofullständigt och att inte heller miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de i miljöbalken uppställda kraven. Miljödomstolen har härefter förelagt sökandena att komplettera ansökan med samrådsredogörelse och miljökonsekvensbeskrivning samt tydligare angivande av de yrkanden som framställs. Ansökan har därefter kungjorts på nytt av mark och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Makarna I ansöker nu om att mark- och miljödomstolen *dels* ska lagligförklara tillståndskrävande åtgärder före miljöbalkens ikraftträdande *dels* lämna tillstånd för övriga delar. De menar att tiden för oförutsedda skador bör minimeras.

Fiskeriverket, Luleå kommun och K B, ägare till fastigheten Z, accepterar att del av den befintliga piren lagligförklaras samt att tillstånd lämnas till resterande del av piren. S-O H, ägare till fastigheten YY har inte några invändningar mot ansökan. Å D, delägare till fastigheterna XY och Y, har inte något att erinra mot lagligförklaring av befintlig pir.

Länsstyrelsen motsätter sig att den del av piren som tillkommit före miljöbalkens ikraftträdande lagligförklaras liksom att tillstånd i efterhand meddelas för den del av piren som tillkommit därefter. T W, delägare till fastigheterna Y och XY, tillstyrker inte ansökan om lagligförklaring och hävdar i enlighet med tidigare domar att anläggningen omgående ska rivas ut.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Naturvårdsverket har avstått från att yttra sig i ärendet.

ANSÖKAN

Makarna I anför.

Historik och bakgrund

Makarna I har bott på fastigheten permanent sedan början av 1960-talet. När B I blev ägare till fastigheten fanns vid stranden en enklare båtfartsanläggning i form av en pir och en flytbrygga. Anläggningarna blev otjänliga på grund av landhöjningen samt åtgärder i Lule älv i samband med reglering av älven och utbyggnad av vattenkraft. Det blev därför nödvändigt att ersätta dessa anläggningar så att man skulle kunna ha båt.

På 1970-talet utfördes en brygga av trä på träbockar som avslutades med ett plåtkar om 3x3 meter i änden. Då utfördes även ett landfäste som används än idag. Bryggans sammanlagda längd var ca 27 meter. Bryggan raserades i en storm i samband med högvatten 1981/1982. Det byggdes därefter en ny brygga från befintligt landfäste med två stycken mellankar utformade som stenkistor samt ett större stenfylt kar i änden som ersatte tidigare plåtkar. Även denna brygga var ca 27 meter lång. Högvatten i samband med Vattenfalls korttidsregleringar under vintern 1993/1994 ödelade bryggan.

Nuvarande återställning av bryggan utfördes därefter i två omgångar, dels 1994 och dels vintern 2002/2003. 1994 återställdes bryggan genom att man tog bort mellankaren och lade en fyllning med sten på botten med en landgång över. Stenfyllningen utfördes till 18,3 meter från land och med stålbalkar från stenfyllningens ände ut till ett stenkar vid bryggänden. Istryck i samband med hård vind gjorde att det yttre stenkaret pressades mot land och stålbalkarna trycktes in i stenkaret. Man utförde därför en slutlig stenfyllning från 18,3 meter till 27 meter under vintern 2002/2003 och i samband med detta togs det yttre stenkaret bort.

Att man utförde åtgärderna i form av stenkar och senare utfyllnad med sten innebar ett bevarande av bryggan och dess funktion; att kunna fortsätta bedriva båtfart. Makarna I ansåg inte heller att det de gjorde i älven hade någon negativ inverkan på några motstående intressen. Samtliga åtgärder är också utförda under vintertid för att minska grumlingen.

Rådighet

Fastigheten bildades 1940. I fastighetsbildningshandlingarna skrevs in att uppgrundningar vilka motsvaras av 1 kap. 5 § nya jordabalken och 12 kap. 4 § i gamla jordabalken skulle höra till fastigheten under vissa förutsättningar. Vidare skulle med det avstyckade området följa samma rätt till bl.a. vatten som tillkom styckningsfastigheten. Luleå kommun föranstaltade om en utredning huruvida fastigheter i området hade rätt till vatten eller inte. F.d. överlantmätaren V L fick uppgiften att utreda detta och konstaterade i ett utlåtande från den 30 december 1985 att de fastigheter som ingick i utredningen hade rätt till vatten enligt 1 kap. 5 § jordabalken. Även om makarna I:s fastighet inte ingick i nämnda utredning är förhållandena likartade avseende deras fastighet. Att makarna I har rådighet över vattenområdet styrks också av Luleå kommuns yttrande där de vitsordar att

det är på det sättet. Det som är byggt är byggt inom vattenområde som hör till fastigheten.

Teknisk beskrivning

Normal höjd för pirar i havsbandet är +1.0 (RH00), ca 170 cm över medelvatten. Utförd konstruktion är 0.3-0.5 lägre. Storm, högvatten och samtidig isgång innebär att isstycken passerar bryggan eller fastnar på bryggan.

Nuvarande längd innebär att man i pirspetsen har ca 1 m vattendjup vid medelvatten och man bör kunna angöra med båt även vid lågvatten ned till 50 cm. Den förlängning av bryggan som skett från 1970-talet med ca 2 m motsvarar inte den uppgrundning som skett till följd av landhöjningen. För att behålla vattendjup till följd av uppgrundning måste antingen bryggor förlängas eller muddring av inlopp utföras eller en kombination av dessa.

Stenbryggans bredd är 1,2 m. Fyllningen utgörs av natursten från begynnelsen, som kompletteras med sprängsten 0-500. Materialet i piren är vad som gängse används vid utförande av pirar och är vattengenomsläppligt.

Stenbryggan är utförd på gängse sätt med god kvalitet och skiljer sig inte från övriga funktionella bryggor i omgivningen. Bryggan är varken onödigt lång eller bred och har i princip inte förändrats i annat avseende än förstärknings- och underhålls-åtgärder från 1970.

Miljökonsekvensbeskrivning

Av miljökonsekvensbeskrivningen samt de extra sedimentprover som tagits framgår sammanfattningsvis följande.

Piren är i makarna I:s ögon en naturlig del av fastigheten och underlättar det båtliv som familjen ser som en del av den rekreation som de utövar. Piren underlättar ombordstigning och avstigning, lastning och lossning i samband med båtlivsaktiviteter.

Makarna I har byggt olika former av bryggor sedan 1968. Bryggorna har bestått av bockar och kar fyllda med sten. Konstruktionen har inte hållit vintertid på grund av att istrycket har blivit för stort och bryggkonstruktionen har fått skador. I mitten av 1990-talet lade I:s själva ut sten i älven för att få en starkare bryggkonstruktion. Detta arbete avslutades 2003 med att en entreprenör fyllde ut piren till dess nuvarande längd. Materialet till detta var berg i olika fraktioner. Sammanlagt ska 2003 ca fyra billass ha fraktats dit. Samtidigt smalnades pirens inre delar av och även detta material användes för utfyllnad. Överytan har belagts med finare material för hand. Ovanpå piren ligger det en brygga som i dess yttre del avslutas med ett mindre trädäck.

Vid sedimentprovtagning under april månad 2011 kunde endast mycket små mängder finmaterial hittas på botten. Kompletterande sedimentprovtagning utfördes den 29 juni 2011. Det fanns inget från den senare provtagningen som motsade föregående

de undersökning. Det finns alltså inget som tyder på att bottenförhållandena är olika uppströms och nedströms piren.

Piren ligger inte inom Natura 2000-område. Piren påverkar inte av Naturvårdsverket utpekade prioriterade ämnen, ej heller parametrar i förordning om miljökvalitetsnorm. Den påverkar inte för Norrbotten rödlistade arter eller i älven befintliga fiskarter. Kontrollprogram bedöms inte vara nödvändigt att införa.

Alternativ lokalisering får anses som omöjlig. Alternativ utformning vore att återgå till en gammal bryggkonstruktion, vilket har visat sig inte kunna stå emot det tryck som isen orsakar. Nollalternativet vore att riva befintlig anläggning. Eftersom pirar/bryggor idag utgör en vanlig syn i det aktuella området kan det inte betraktas som ett alternativ.

Sammantaget kan konstateras att den berörda piren inte är unik för området vare sig i form eller i längd. Den påverkar inte det lokala växt- och djurlivet och den har inte påskyndat eller ökat sedimentation av finmaterial uppströms eller nedströms anläggningen. Finmaterial påverkas framförallt av vattenståndet i havet, aktuell vindriktning samt vattenmängd som tappas från Bodens kraftverk.

Samråd

För sådant samråd som föreskrivs i 6 kap 4 § miljöbalken har sökandena tillskrivit ägarna till närliggande fastigheter samt länsstyrelsen. Svar har inkommit från ägarna till Luleå Stadsön XX, Y och XY, Z, ZZ, XZ och YZ. Övriga tillskrivna har ej avhört.

Länsstyrelsen har i beslut den 28 april 2011 funnit att piren inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Tillåtlighet

Vidtagna åtgärder är tillåtna enligt de lagregler som ska tillämpas vid bedömningen. Piren är till nytta för makarna I samt för andra som kan komma att bli ägare till fastigheten. Den ger möjlighet till ombordstigning på båt. Makarna I ser inte att annan åtgärd som skulle tillgodose detta behov som möjlig. Stenbryggan, i likhet med övriga stenbryggor längs stranden, kan rimligen inte innebära intrång eller men på eventuellt motstående intressen.

INKOMNA YTTRANDEN

Fiskeriverket har yttrat sig och anfört att man bedömer att befintlig pir inte medför påverkan av betydelse på det allmänna fiskeintresset, varför verket kan acceptera att del av piren lagligförklaras samt att tillstånd lämnas till resterande del av piren.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och **Naturvårdsverket** har avstått från att yttra sig i ärendet.

Luleå kommun, stadsbyggnadskontoret, planavdelningen har yttrat sig och anfört i huvudsak följande. Fastigheten X är avstyckad år 1940. För fastigheten gäller bl.a. rätten till vatten och grund. För fastigheten gäller en

detaljplan som fastställdes av länsstyrelsen år 1966. Plangränsen är lagd i dåvarande strandlinjen. För vattenområdet saknas således detaljplan. Enligt länsstyrelsens avgränsningsbeslut av det generella strandskyddet i Norrbottens län den 1 juni 1979 respektive den 11 juni 1999 gäller inte strandskydd på tomtplatser understigande 3 000 kvm. Bedömningen är således att strandskydd inte gäller där piren är belägen. Piren är inte bygglovspliktig. Piren ligger utanför gällande skyddsområde för Gäddviks vattenverk. Korttidsregleringen av Luleälv har försämrat isförhållandena varför nuvarande konstruktion kan anses rimlig. Samråd har skett med miljökontoret som inte har några erinringar i ärendet.

Länsstyrelsen har yttrat sig och anfört bl.a. följande. Enligt 18 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken ska frågan om lagligheten av en vattenanläggning som tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre bestämmelser bedömas enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst. Med hänsyn till omfattningen av de åtgärder som ska ha utförts under 1994 bör laglighetsprövningen utgå från bestämmelserna i vattenlagen. Enligt 3 kap. 4 § vattenlagen får ett vattenföretag komma till stånd endast om fördelarna från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 6 § miljöbalken, som är tillämplig på den del av piren som tillkommit efter miljöbalkens ikraftträdande.

En utgångspunkt vid mark- och miljödomstolens prövning bör enligt länsstyrelsens uppfattning vara principen att lika fall ska behandlas lika (jämför t.ex. Miljööverdomstolens dom den 24 maj 2007 i mål nr M 994-06). Detta innebär om ansökan bifalls att samma bedömning bör göras även beträffande andra liknande anläggningar under likartade förhållanden. Om det vid samtliga fastigheter utmed Lule älv uppförs liknande anläggningar blir enligt länsstyrelsens mening den negativa påverkan på strandmiljön betydande, varför risken för en sådan ”upprepningseffekt” bör beaktas i prövningen. En enskild åtgärd kanske inte alltid har så stor betydelse lokalt, men sammantaget ger pirar och båtplatser en kumulativ effekt.

Några fördelar ur allmän synpunkt av den befintliga anläggningen kan länsstyrelsen inte finna då makarna I är ensamma om att nyttja denna. Däremot föreligger den fördelen ur enskild synpunkt att I:s kan förtöja sin båt vid denna. Såvitt länsstyrelsen kan förstå förtöjs dock båten utanför piren. Denna torde således inte syfta till att skydda båten från vindar och vågor, utan till att möjliggöra förtöjning på ett för båten tillräckligt djup och – av den utformning som trädäcket på pirens yttersta del har fått att döma – att utgöra en uteplats.

Länsstyrelsens anser att den aktuella piren på grund av sin storlek och utformning har en negativ inverkan på landskapsbilden. Enligt länsstyrelsens erfarenhet påverkar pirar dessutom ofta transport- och sedimentationsmönstret i vattenområdet. Detta kan medföra att suspenderade partiklar sedimenterar i lä av piren, vilket leder till uppgrundning och inte sällan även till lokalt ökad vegetationsutbredning.

I miljökonsekvensbeskrivningen uppges att den sedimentprovtagning som utförts visar att det inte finns några tjockare lager av sediment vid piren. Länsstyrelsen

anser att det inte utifrån den först utförda sedimentprovtagningen kan dras några slutsatser rörande huruvida någon ökad sedimentation förekommer vid piren,

Enligt länsstyrelsens mening bör i prövningen av en pir dennas storlek och utformning vägas mot det faktiska behovet av densamma. Då något behov av skydd för båten inte synes föreligga i detta fall anser länsstyrelsen att makarna I:s behov av att behålla den aktuella piren med nuvarande storlek och utformning får betraktas som litet, i synnerhet som fastighetens nyttjande inte på något sätt är beroende av möjligheten att kunna lägga till vid denna med båt. Makarna I har inte på ett övertygande sätt motiverat behovet av en så pass omfattande anläggning utifrån rådande förhållanden och deras nyttjandebehov. Länsstyrelsen anser också att makarna I:s behov av att kunna förtöja båten på ett för denna tillräckligt djup bör kunna tillgodoses på något annat sätt – till exempel genom en betydligt mindre pir i kombination med en flytbrygga eller genom att båten förtöjs vid en boj som kan nås med en annan mindre båt.

Den aktuella anläggningens storlek, läge och utformning har dessutom medfört en utökning av det privata området på bekostnad av det vattenområde som tidigare torde ha varit allemansrättsligt tillgängligt. Anläggningen torde vidare genom sin storlek och utformning ha minskat trevnaden för T W, ägare till den uppströms närmast liggande fastigheten Y. Av W:s skrivelser i de tillsynsärenden som föregått ansökan (länsstyrelsens dnr 535-8339-03 och dnr 535-16039-04) framgår att denne har fått utsikten över vattnet störd samt att stranden ändrat utseende sedan uppförandet av den aktuella anläggningen genom att den tidigare fina sandbotten med vågmönster har förbytt mot 1-2 dm gyttjiga sediment. Länsstyrelsen har genom ortsfoton och platsbesök kunnat konstatera att anläggningen är något vinklad mot W:s fastighet och att denne härigenom har fått ett mer begränsat blickfång från sin strandfastighet. Detta torde ha försämrats ytterligare i och med påbyggnaden år 2002/2003.

Vid en sammantagen bedömning anser länsstyrelsen därför att det inte kan anses vara visat att fördelarna från allmän och enskild synpunkt med piren överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

K B, ägare av fastigheten Z, har uppgett att enligt hennes bedömning har piren inte påverkat vattenföring eller bottenförhållanden på hennes strand och den är dessutom inget störande inslag rent estetiskt. Hon har därför inget att invända mot att del av piren lagligförklaras samt att resterande del ges tillstånd.

T W, delägare av fastigheterna Y och XY, har uppgett att han inte tillstyrker ansökan om lagligförklaring och han hävdar i enlighet med tidigare domar att anläggningen omgående ska rivs ut. Han har anfört följande.

I mitten av 1970-talet fanns en flytbrygga som ersattes av en träbrygga på träpålar ca sex meter ut från stranden. I mitten av 1980-talet ersattes denna av en, vid den tidpunkten, konstruerad stenkista och fyllnadsmassor dumpades 3x3x1 meter. Några

”historiska” stenkistor har aldrig funnits utanför fastigheten. Den konstruerade stenkistan omslöt i slutet av 1980-talet med plåtbeklädnad. Från stranden till stenkistan har det endast varit en träbrygga med fritt vattenflöde under och belägen cirka en meter ovanför vattennivån. Det har inte funnits någon solid landanknytning av stenmassor eller dylikt utan denna nya, nuvarande, konstruktion kom till vintern 2002/2003. Vintern 2002/2003 dumpades stora fyllnadsmassor i Lule älv utanför fastigheten. Det är således ingen förbättring av en tidigare existerande pir utan ett rent nybygge. Fastigheten har med denna olagliga pir utökats med 20 % i areal och eftersom ingen vattenrätt tillhör fastigheten har den tagits av allmänt vattenområde och gjorts till privat mark/egendom. Ingen anmälan om utökning av fastighetens tillväxt har gjort varken till lantmäteri eller till skattemyndighet för ändring av kartor respektive skatteplikt. Uttalandet om att det bara gjorts ”förbättringar” på befintlig anläggning är efterhandskonstruerat för att dölja miljöbrott begånget 2002/2003.

Grannfastigheten XY och fastigheten Y som har varit i hans familjs ägo sedan 1901 har alltid haft fri vattengenomströmning, insegling och fri utsikt från stranden över hela Luleälv med välmående vatten och strandområden. Det är efter pirens tillkomst ingen vattenväxling i badviken. Sandbotten med klassiska vågformade sand-sediment på botten är idag ersatta med gyttjesediment och badviken växer sakta igen med starrgräs, som aldrig växt där tidigare, och avlagringar på botten. Han har tagit del av strömningskartor för vattnet i Lule älv och pratat med experter på vattenströmning runt pirar och allt tyder på att badviken som tillhör XY och Y kommer att vara helt förslammad inom 10-15 år. Han ifrågasätter att ärendet tas upp till prövning eftersom det finns klara och tydliga domar som beskriver att piranläggningen ska vara utriven per den 31 augusti 2009.

Lagligförklaring som ansöks avseende ”del av pir” är oriktigt. Med pir avses ”bottenfast utstickande utbyggnad från strand”. Det har aldrig funnits någon pir enligt definition innan 2002/2003, piranläggningen är ett nybygge. De historiska stenkistor som åberopas är icke-existerande utan efterhandskonstruktioner och har aldrig bevisats av pirägaren. Den nybyggda piren anlades i sin helhet innan nuvarande vattenlagstiftning trätt i kraft och är därför att betrakta som olaglig.

Piren är byggd i och tagen ur vattenområde som fastigheten X inte har rådighet över. Piren är inte byggd rakt ut från X utan snett mot angränsande fastighet Y. Den har för alltid förändrat och förändrar den känsliga strandmiljön runt Lule älv och för angränsande fastigheter. Dess fulla nuvarande och framtida miljökonsekvenser/skador på angränsande fastigheter kan man ej än till fullo se.

Pirens storlek kan inte anses som en normal brygganläggning, eller stå i god proportion till fastighet X eller övrig strandbebyggelse. Den är den största enskilda anlagda piranläggning som byggts i Lule älv och således prejudicerande i storlek.

Piren har aldrig funnits i olika former, den är nybyggd 2002/2003 och gjorde de första sex åren vattnet helt grumligt och det har fortfarande sediment. Vare sig han eller länsstyrelsen har kontaktats före 2010.

De fastigheter som yttrat sig positivt är överhuvudtaget inte i närheten av pيرانläggningen på samma sätt som fastighet Y. Den tidigare sandbotten har ersatts av gyttjesediment och vattencirkulationen decimerats till ett minimum för angränsande fastigheter. Strand har förslammats, starrgräs och växtlighet som aldrig vuxit där tidigare finns numera rikligt. Vattencirkulationen är obefintlig och vattnet innehåller sediment. Bevisbördan kvarstår för fastigheten X för miljökonsekvenserna.

Om miljödomstolen tillstyrker en lagligförklaring av någon del av anläggningen yrkar han skadestånd 100 000 kr för hittills och framtida miljöförändringar för fastigheterna XY och Y.

T W har även ingett ett fotografi.

Makarna I har bemött yttrandena och anfört i huvudsak följande. T W har utom annat anfört att piren anlagts på allmänt vattenområde. Det påståendet är felaktigt och vederläggs bl.a. av Luleå kommuns yttrande. Sökandena har erforderlig rådighet; piren är anlagd i vattenområde som ingår i sökandenas fastighet. W har vidare uttalat sig om bottenförändringar i ”badvik”. Det är väl känt att vattenområdet mellan havet och Bodens kraftstation är utsatt för sedimentation till följd av genomförda regleringsföretag. Förhållandena i ”badviken” avviker inte från vad som gäller för övriga stränder och har inte något att göra med sökandenas pir.

T W:s ersättningsyrkande bestrids eftersom piren inte föranleder skada eller olägenhet för denne.

Det är isrörelserna som nödvändiggjort genomförda åtgärder med piren. Före åtgärderna 1994 bestod piren från landfästet räknat av två mellankar som med järnbalkar förbands med ett timrat kar. Mellankaren raserades av isen och ersattes av en stenfyllning. Istrycket medförde emellertid att det timrade karet i pirens ytterände pressades mot järnbalkarna och förstördes. Därför förlängdes stenfyllningen och piren fick den utformning som den har i dag. Efter nyssnämnda komplettering av piren förmår inte isen att skada densamma.

Länsstyrelsen har inte insett pirens funktion. De har aldrig avsett att anlägga en hamn. Väl har de sin båt utankrad vid boj men piren nyttjas för ombordstigning, inte sällan av passagerare i mogen ålder, samt i- och urlastning av gods. Länsstyrelsens förslag om kortare pir med flytbrygga skulle inte fylla samma behov som piren. En kortare pir skulle inte nå erforderligt vattendjup och därför föranleda bl.a. muddring.

Enligt makarna I:s mening åstadkommer piren inte inverkan på motstående intressen. Den påverkar inte vattnets djup, läge eller lopp. Piren, som består av natursten och sprängsten, släpper igenom vatten. Den liknar till storlek och utformning ett antal pirar i samma vattenområde. Länsstyrelsens uttalanden om landskapsbild m.m. avviker påtagligt från vad närboende sakägare uttalat. Tjänstemannen på länsstyrelsen lär inte besitta högre kompetens än sakägarna ifråga när det gäller

estetiska bedömningar. Bottenförhållandena uppströms och nedströms piren är likadana och pirens påverkan i sammanhanget är försumbar.

Någon hänsyn till vad sådant alternativ som länsstyrelsen förordar skulle innebära ur bl.a. miljösynpunkt kan inte spåras i länsstyrelsens yttrande.

Av ingiven teknisk beskrivning och deras egen argumentation framgår att piren inte påverkar miljön menligt.

HUVUDFÖRHANDLINGEN

Mark- och miljödomstolen har i målet hållit huvudförhandling och företagit syn på platsen.

Makarna I har vid huvudförhandlingen klargjort att de anser att tillämplig lag vad avser utfyllnaden 1994 är 1983 års vattenlag samt att tillämplig lag vad avser utfyllnaden 2002/2003 är miljöbalken. Vidare har de bl.a. anfört att det på aktuell plats inte finns sandbotten utan endast sedimentationsbotten samt att piren behövs i den längd den är för att uppnå en meters djup vid medelvattenstånd, vilket man behöver för att komma in med båt. Makarna I har även ifrågasatt T W:s saklegitimation.

Länsstyrelsen har redogjort för myndighetens syn på strandskyddsregler m.m. enligt följande. Länsstyrelsen anser inte att den kompletterande undersökningen av sediment ger något entydigt resultat. Tidigare har det varit s.k. ”ripple-struktur” vid stranden, vilket är en effekt som uppstår p.g.a. att vågor kan bearbeta sandstränder. Piren har en energidämpande effekt, kanske främst på det område som ligger norr om den då piren är något vinklad.

Länsstyrelsen anser att pirar i princip kan anses nödvändiga på öar så att man kan komma iland osv. På fastlandet, om det finns vägsystem så att man kan nå stuga/bostad via väg, har man från myndighetens sida inriktning på att koncentrera båtplatserna så att inte varje fastighet har en egen pir. I urbana miljöer anser myndigheten att man ska vara väldigt restriktiv med privata pirar och i första hand använda sig av småbåtshamnar. Det primära med pirarna är i sistnämnda område att kunna härbärga båtar; de har egentligen inte någon annan funktion. Länsstyrelsen anser att nu aktuell pir är anlagd i en urban miljö och ifrågasätter syftet med densamma.

Fastigheten är en avstyckning av en avsöndring och de rättigheter som tillhört avsöndringen ska också gå vidare till fastigheten. Länsstyrelsen anser dock att det inte är självklart att fastigheten har rådighet över vattenområdet.

Vad avser strandskyddet är detta utsläckt inom planlagt område. Vattenområdet är däremot oreglerat och här råder alltså strandskydd. Strandskyddsaspekten ska vägas in i målet. Piren ger ett intryck av privatisering speciellt genom sin utformning. Det är strandskyddets allemansrättsliga intressen som myndigheten anser blir kränkta genom piren.

MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS SKÄL**Utgångspunkter**

Benämningen på den anläggning som ansökan avser är enligt mark- och miljödomstolen pir.

Som domstolen har uppfattat det råder det numera samsyn mellan sökandena och länsstyrelsen angående att piren bildades genom åtgärder i form av dumpning av grus och sprängsten i älven år 1994 respektive år 2002/2003. Det är alltså tillåtligheten av dessa åtgärder som domstolen har att pröva i målet.

Tillämplig lag m.m.

I 17 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken stadgas att om en vattenanläggning har tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) får den som äger anläggningen eller avser att utnyttja den för vattenverksamhet begära prövning av anläggningens laglighet hos mark- och miljödomstolen. Frågan om lagligheten av en vattenanläggning som har tillkommit före ikraftträdandet av miljöbalken utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre bestämmelser bedöms enligt 18 § lagen om införande av miljöbalken enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst. I 11 kap. 9 § miljöbalken stadgas att det krävs tillstånd enligt balken för vattenverksamhet om inte annat framgår av bestämmelserna i 11 kap.

Mark- och miljödomstolen bedömer, i likhet med sökandena och länsstyrelsen, att det är vattenlagen (1983:291), vilken trädde i kraft den 1 januari 1984, som är tillämplig lag för de åtgärder som ägde rum 1994 då man påbörjade utfyllnaden och första delen av piren tillkom. Vidare är det miljöbalken som ska tillämpas vid bedömningen av de åtgärder som vidtogs åren 2002/2003 då resterande del av piren anlades.

Rådighet

Vad avser den del av piren som fylldes ut 1994, där ansökan alltså avser lagligförklaring, har Högsta Domstolen genom ett beslut meddelat den 7 maj 2010 i mål Ö 1941-08 förklarat att det i ansökningsmål avseende lagligförklaring inte krävs att sökandena har rådighet över det vattenområde som avses.

Vid tillståndsprövning enligt miljöbalken krävs det dock, i enlighet med 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, rådighet över det vattenområde där verksamhet ska bedrivas. Vad avser den del av piren som tillkommit år 2002/2003 bedömer mark- och miljödomstolen med ledning av den utredning som ingetts i målet beträffande andra liknande fastigheter, vilket också får stöd av kommunens yttrande, att makarna I har erforderlig rådighet för de åtgärder ansökan omfattar.

Tillåtlighet

I målet har ifrågasatts om det finns båtnad för piren. I enlighet med de bestämmelser som finns i 3 kap. 4 § vattenlagen, avseende den del av piren som tillkom 1994, vilken motsvaras av 11 kap. 6 § miljöbalken, avseende den del av piren som tillkom 2002/2003, får en vattenverksamhet bedrivas endast om dess fördelar från allmän

och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

En allmän utgångspunkt vid prövningen av mål i domstol är att lika fall ska behandlas lika. Detta innebär bl.a. att domstolen i ansökningsmål enligt miljöbalken ska göra samma bedömning beträffande liknande anläggningar under likartade förhållanden. Vad avser nu aktuellt mål ligger inom en sträcka på ungefär 400 meter ca 14 fastigheter som torde ha rådighet till vattenområdet på motsvarande sätt som domstolen bedömer att X har. Vid dessa fastigheter finns i nuläget åtminstone fyra pirar uppförda. Ingen av dessa pirar har tillstånd enligt vattenlagen eller miljöbalken. Mot bakgrund av likabehandlingsprincipen ska, om ansökan i nu aktuellt mål bifalls, även andra ansökningar avseende lagligförklaring av pirar och tillstånd till pirar bifallas om motsvarande förutsättningar är uppfyllda. Hur stor risken för ”upprepningseffekt” kan anses vara är svårt att bedöma men mark- och miljödomstolen menar att den inte kan anses vara bagatellartad.

Mot bakgrund av den utredning som finns i målet anser mark- och miljödomstolen att man kan konstatera att vattenområdet utanför fastigheten X omfattas av strandskydd. Domstolen ska i mål som avser tillståndsprövning i bedömningen även ta hänsyn till strandskyddets intressen. Aktuell pir tar ett vattenområde i anspråk som annars hade varit allemansrättsligt tillgängligt, vilket alltså inkräktar på strandskyddet. Ianspråktagandet av annars allemansrättsligt tillgängligt område kan i detta fall inte heller anses uppfylla bestämmelserna i 3 kap. 1 § miljöbalken om att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företrädare ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Mark- och miljödomstolen delar sökandens mening att det inte går att konstatera någon säker påverkan på botten.

Piren syns tydligt på håll men domstolen finner att den på grund av områdets i övrigt urbana karaktär endast kan anses ha en marginell påverkan på landskapsbilden. Det kan dock inte bortses från att piren minskar trevnaden för de personer som bor eller vistas på fastigheten Y.

Som makarna I har utformat sin ansökan är det inte aktuellt med någon annan lösning än den befintliga piren. Den enda fördel som mark- och miljödomstolen kan konstatera beträffande piren är att makarna I genom piren har möjlighet till ombordstigning på sin båt. Det saknas i domstolens mening helt fördel från allmän synpunkt.

Vid en sammanfattande bedömning enligt 3 kap. 4 § vattenlagen och 11 kap. 6 § miljöbalken finner domstolen att skadorna och olägenheterna för de allmänna intressena överväger den fördel piren har för makarna I. Då ingen del av piren alltså är tillåtlig ska ansökan inte bifallas i någon del.

Ersättningsanspråk

T W, delägare av XY och Y, har om domstolen tillstyrker en lagligförklaring av någon del av anläggningen yrkat skadestånd på 100 000 kr för hittills och framtida miljöförändringar på dessa fastigheter. Mot bakgrund av att mark- och miljödomstolen avslår den aktuella ansökan i dess helhet blir det därmed inte aktuellt för domstolen att pröva T W:s ersättningsyrkande.

Ansökningsavgift

Genom ett beslut den 16 oktober 2009 fastställde miljödomstolen en avgift på 1 500 kr enligt 3 kap. förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Av 9 kap. 3 § samma förordning följer att domstolen ska pröva avgiftens skälighet i samband med att handläggningen avslutas. Därvid ska särskilt beaktas prövningens omfattning. Med hänsyn till vad som har förevarit i målet finner mark- och miljödomstolen inte skäl att i detta fall sätta ned eller efterskänka den beslutade avgiften.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 11 november 2011.

Emma Önneby

Lena Nilsson

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Emma Önneby, tekniska rådet Lena Nilsson samt särskilda ledamöterna Sten Backlund och Kenneth Enbom.